

ΜΝΗΜΗ ΕΤΑΙΡΩΝ

Άρης Μπερλής

ΚΕΒΙΝ ΑΝΤΡΙΟΥΣ

Μνημόσυνο

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1990

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ
Παπαδιαμαντοπούλου 11, 115 28 'Αθήνα
τηλ. 72 20 588

ΜΝΗΜΗ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΕΒΙΝ ΑΝΤΡΙΟΥΣ

1924-1989

ΜΝΗΜΗ ΕΤΑΙΡΩΝ

Άρης Μπερλής

ΚΕΒΙΝ ΑΝΤΡΙΟΥΣ

Μνημόσυνο

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1990

Όμιλία που οργανώθηκε από την Έταιρεία Συγγραφέων, εις μνήμην του μέλους της Κέβιν Άντριους. Όμιλητής: Άρης Μπερλής. Θέμα: «Κέβιν Άντριους: Μνημόσυνο». Αΐθουσα: Ίδρυμα Γουλανδρή - Χόρν. Πέμπτη, 18 Ίανουαρίου 1990.

ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ τῆς Πτήσης τοῦ Ἴκαρου, τοῦ βιβλίου του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Κέβιν Ἄντριους περιγράφει τὴ σύντομη παραμονή του, τὸ 1947, μεσοῦντος τοῦ Ἐμφυλίου, στὸ σπίτι μιᾶς ἐλληνικῆς οἰκογένειας σ' ἓνα νησι τῶν Κυκλάδων. Στὸ σπίτι βρίσκεται καὶ ὁ γιὸς τῆς οἰκογένειας, ὁ Φραγκίσκος, στρατιώτης τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ σὲ ἄδεια. Τὴ μέρα τῆς ἀναχώρησής του,

«ὁ Φραγκίσκος ἔφυγε νωρὶς ἓνα πρωινό, ντυμένος ξανὰ στὴ στολή του. Γι' αὐτὸν ξανὰ ἦ Μακεδονία καὶ ὁ πόλεμος. Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ κανεὶς δὲν εἶπε τίποτα. Τώρα ἦταν ἐδῶ καὶ τὸ ἐπόμενο λεπτὸ δὲν ἦταν κὰν ὁρατός, πέρα στὸ χωράφι. Τὰ μονοπάτια τοῦ νησιοῦ ἔκοβαν δρόμο καὶ χάνονταν γρήγορα. Τὸ ἀνέκκλητο τῆς ἀναχώρησής του, ἀθύρβο, σὰν τὸ νερὸ ποὺ κλείνει πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου».

Ἡ μεταφορὰ ποὺ χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὸ γρήγορο, ἀθύρβο, τελεσίδικο γεγονός μιᾶς ἀναχώρη-

σης, έγινε για τὸν ἴδιο τὸν συγγραφέα, μετὰ ἀπὸ σαρανταδύο χρόνια, ζωντανή καὶ μοιραία πραγματικότητα. Ὁ Κέβιν Ἄντριους πνίγηκε ἐνῶ κολυμποῦσε στὸ τέλος τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ, κάπου ἀνάμεσα στὸ Καψάλι τῶν Κυθήρων καὶ τὴ νησίδα Αὐγό, δύομισυ μίλια νοτιότερα. Τὸ νερὸ ἔκλεισε ἀπὸ πάνω του. Ἡ μεταφορὰ έγινε κυριολεξία.

Οἱ συγγραφεῖς γνωρίζουν καλὰ καὶ ἐκμεταλλεύονται τὴ δύναμη τῶν μεταφορῶν, ὅσο κι ἂν ξεχνοῦν, ἢ θέλουν νὰ ξεχνοῦν, πὼς οἱ μεταφορὲς παίρνουν συχνὰ τὴν ἐκδίκησή τους.

Ὁ Κέβιν Ἄντριους ἔγραψε στὴ μητρική του γλώσσα, ἀγγλικά, ἀλλὰ ὡς Ἕλλην πολίτης ἦταν ἐκλεγμένο μέλος τῆς ἐλληνικῆς Ἑταιρείας Συγγραφέων. Κανένα βιβλίο του δὲν μεταφράστηκε ποτὲ στὰ ἐλληνικά. Ἔτσι, σ' αὐτὴ τὴν ὕστερη ἀπότιση φόρου τιμῆς ἀπὸ τοὺς ὁμοτέχνους του, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ διανθίσω τούτη τὴν ὁμιλία μὲ λίγα, μεταφρασμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα του. Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ, ἄλλωστε, τιμᾷ τὴ μνήμη του — καὶ τὴ μνήμη του πρώτιστα θὰ ἀνακαλέσει ἡ δική του γραφή, ὁ δικός του λόγος.

Γεννήθηκε στο Πεκίνο το 1924 από 'Αγγλο πατέρα και 'Αμερικανίδα μητέρα. Σπούδασε σε καλὰ σχολεία στην 'Αγγλία και την 'Αμερική. Στη διάρκεια του Πολέμου υπηρέτησε σε μάχιμη μονάδα, ως ανιχνευτής τῆς 10ης ἀμερικανικῆς Ταξιαρχίας 'Ορεινοῦ Πεζικοῦ στην 'Ιταλία. Ἦρθε στην 'Ελλάδα το 1947, ὡς ὑπότροφος τῆς 'Αμερικανικῆς 'Αρχαιολογικῆς Σχολῆς και παρέμεινε ὡς το 1951. Το 1956 ἐγκαταστάθηκε ὀριστικά πιά στην 'Ελλάδα με τὴν οἰκογένειά του.

Ὁ Κέβιν Ἄντριους ἦταν "Ἕλληνας ἀπὸ ἐκλογή. Ἀπαρνήθηκε, δηλαδή ἔχασε, τὴν ἀμερικανική του ὑπηκοότητα χάριν τῆς ἐλληνικῆς. Δὲν ἀνήκει στην εὐάριθμη ἐκείνη ομάδα ξένων συγγραφέων ποὺ ἐγκαταστάθηκαν μεταπολεμικά στην 'Ελλάδα, κάνοντάς τὴν δεύτερη (ἐναλλακτικὴ ἢ συμπληρωματικὴ) πατρίδα τους. Για τὸν Ἄντριους ἡ 'Ελλάδα ἦταν ἡ πρώτη και ἡ μόνη πατρίδα. Εἶχε ἄμεση και βαθύτατη ἐπαφή με τὸν τόπο, ποὺ τὸν ἀγάπησε στην ὀλότητά του — φύση και ἀνθρώπους και ἱστορία, ἀρχαία, μέση, νεώτερη και σύγχρονη. Στην Πτῆση τοῦ Ἰκαρου ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος, με γλαφυρότητα και ἐξομολογητικὴ σαφήνεια, τὴν ἀρχικὴ του ἐπαφή με τὸν τόπο:

«Μετά από ένα χρόνο παραμονής ή Ελλάδα
 ήταν για μένα μιὰ χώρα πού κατὰ περίεργο τρό-
 πο μ' ἔκανε νὰ αἰσθάνομαι σὰν στὸ σπίτι μου.
 Σὰν νὰ εἶχε κάποια στενὴ σχέσηη μὲ τὴ χαμένη
 γενέτειρά μου, γιὰ τὴν ὁποία ἀκουγα πολλὰ ἀπὸ
 τότε πού θυμᾶμαι τὸν ἑαυτό μου, ἀλλὰ πού δὲν
 θυμόμουν ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔζησα συνειδητά, καὶ
 δὲν εἶχα βρεῖ ὑποκατάστατό της σὲ δύο ἄλλες
 ἡπείρους. Τούτη ἡ χώρα ἦταν μιὰ παρουσία, μιὰ
 προσωπικὴ γνωριμία. Ἦταν ἀξιόπιστη ὅπως ἡ
 μαγνητικὴ ἔλξη ἢ ὁ νόμος τῆς βαρύτητος — κάτι
 πού, ὡστόσο, δὲν μποροῦσα ἀκόμη νὰ θεωρήσω
 δεδομένο, γιὰτὶ ὅλα ἦταν τόσο καινούρια. Οὔτε
 κὰν φανταζόμουν πόσο λίγα ἤξερα γι' αὐτήν, κι
 ὡστόσο εἶχα τὴ ζωηρὴ αἴσθησιν πὼς πολλὰ, ὅλο
 καὶ περισσότερα θὰ συναντοῦσα, πὼς δὲν ὑπῆρχε
 τέλος σὲ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ μάθω, καὶ πὼς ὅλα
 θὰ τὰ μάθαινα μέσα ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους — ἀν-
 θρώπους πού ἦσαν τόσο διαφορετικοὶ ἀπὸ μένα,
 ἀλλὰ καὶ τόσο ἄμεσοι, φορτικοὶ ἀλλὰ καὶ εὐαί-
 σθητοι. Μοῦ ἔδειχναν τὴν ἔξοδο ἀπὸ ἕνα ὀλό-
 κληρο πλέγμα συνηθειῶν καὶ προϋποθέσεων,
 πού τώρα μόνο συνειδητοποιοῦσα πόσο περιορι-
 στικὲς ἦσαν»).

“Έτσι ο Κέβιν” Αντριους έμεινε στην ‘Ελλάδα, έγι-
νε ‘Αθηναϊος, κατοικοῦσε στο Μέτς, ἦταν γείτονάς
μας. ‘Η έλληνική του περιπέτεια, αὐτή ἡ συναισθη-
ματική του ἀγωγή, ἀποτυπώθηκε στην Πτήση τοῦ
“Ικαρου πού, ἀπό μιὰ ἀποψη, εἶναι ἓνα *Bildungs-*
roman — τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ μυθιστορήματος πού
ἀφηγεῖται τὴν πνευματική, ἠθική, ψυχολογική δια-
μόρφωση τοῦ κεντρικοῦ του ἥρωα.

“Όταν τὸ 1975 πῆρε τὴν έλληνική ὑπηκοότητα,
ἦταν τόση ἡ χαρά του πού ἔγραψε ἓνα γράμμα πρὸς
τὸν συμπατριώτη του “Έλληνα, τὸν ἀγνωστο ἢ γνω-
στο συμπατριώτη του πιά “Έλληνα. Τὸ γράμμα του
δημοσιεύτηκε στην ἐφημερίδα *Αὐγή* καὶ συμπερι-
λαμβάνεται στο βιβλίο του *Greece in the Dark*.
Μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει λογοτεχνική ἀξία, κι ὥστόσο
πλημμυρίζει ἀπὸ ἀφοπλιστική ἀφέλεια, ἀπὸ ἐνθου-
σιασμό παιδιοῦ ἢ ἀνθρώπου πού ξαφνικά τοῦ ἔλαχε
μεγάλη δωρεά:

«‘Αγαπητὲ συμπατριώτη, σὲ χαιρετῶ.

Καὶ νὰ μὴ σὲ γνωρίζω ἢ καὶ νὰ ‘σαι ἓνας
ἀπὸ τοὺς πιὸ παλαιότερους μου φίλους, τὸ ἴδιο
κάνει· σῆμερα ἔγινα συμπατριώτης σου κι ἔχω
ὄρεξη γιὰ κουβεντολόι πρὶν τελειώσει ἡ πιὸ ση-
μαντική μέρα, νομίζω, τῆς ζωῆς μου.

Ὑπερβολή; Καθόλου. "Όταν σοῦ τύχει κάτι πού μόνο σὺ τοῦ καταλαβαίνεις τὸ βαθύ, τὸ ἰσχυρό, τὸ παράδοξο κι ἀκατανίκητο κίνητρο, τότε γίνεται ὁ λόγος φτωχὸς καὶ περιττός· δὲν ἀρκοῦν τὰ λόγια. Αὐτοὶ πού τὸ ξέρουν εἶναι οἱ συγγραφεῖς, γι' αὐτὸ τοὺς πιάνει φλυαρία. "Άσε με λοιπὸν νὰ σοῦ κουβεντιάσω λίγο· κοντεύει, εἴπαμε, μεσάνυχτα.

Ποῦ νὰ ἔξερεις ἐσὺ τί ἀκατανόητο αἶσθημα μ' ἔπιασε πρὶν 27 καὶ μισὸ χρόνια ὅταν πρωτοπάτησα τὸ ἔδαφος τοῦ τόπου σου. Νὰ μὴ φύγω ἀπὸ δῶ ποτέ μου, τότες ἔλεγα. Εἶχα ἔρθει ἐδῶ μὲ πανεπιστημιακὴ ὑποτροφία γιὰ ἓνα χρόνο. Ἐκεῖνος ὁ χρόνος ὅμως δὲν τελείωσε. Τὸ γιατί παρέμεινα, τὸ πῶς διαμορφώθηκα, τίς ἐμπειρίες τίς προσωπικέες, τὰ βιώματά μας τὰ κοινά (καὶ νὰ μὴ γνωρίζομασταν ἔχουμε βρεθεῖ μαζί σὲ γραφεῖα, καφενεῖα, ἀκόμη καὶ σὲ διαδηλώσεις), γιὰ τὴν ὥρα ἄς τὰ πηδῆξουμε αὐτὰ γιὰ νὰ φτάσουμε στὴν ὑπόθεση.

Τὸν περασμένο Αὐγούστο (ὄχι πρὶν, δὲν ἤθελα νὰ ὑποχρεωθῶ), ἀπεφάσισα νὰ ἐπιδιώξω τὸ ἴσως ἀκατόρθωτο, δηλαδὴ νὰ ζητήσω τὴν ἑλληνικὴ ὑψηλότητα.

Κάτι παραπάνω ἀπὸ ἐπιθυμία. Ζωτικὴ ἀ-

νάγκη. 'Αλλά θα την καταλάβεις ἐσὺ πού κληρονόμησες τὴν ἰθαγένειά σου; Πατέρα ἐγὼ δὲν γνόρισα. Τὸ λίγο πού ξέρω εἶναι ὅτι δὲν ἦταν Ἀμερικάνος, παρ' ὅλο πού μεγάλωσα μὲ Ἀμερικανικὴ ὑπηκοότητα. Μπερδεμένη ἱστορία — πάντως πατρίδα γύρευα. 'Ετούτη διάλεξα· ἦταν ἐλεύθερη ἢ ἐκλογή μου — μιὰ γιὰ πάντα.

Παράξενο, παράλογο θὰ σοῦ φαίνεται μιὰ λαχτάρα τέτοια νὰ φουντώνει, νὰ φουντώνει, νὰ φουντώνει σ' ἓναν ἄνθρωπο μέχρι ἀπελπισίας — καὶ μάλιστα κάτω ἀπὸ συνθηκὲς ἀπελπιστικῆς. Πικρὰν πείρα θὰ 'χεις ἀπὸ ἓναν τόπο πού πληγώνει. Ἀλλὰ δὲν εἶσαι σὺ ὁ μόνος. Πεννητάρης πού 'χει κάνει τὰ μισὰ του χρόνια στὴν Ἑλλάδα δέχεται κι αὐτὸς βολές, καὶ στὴν παρούσα περίπτωσι οἱ βολές αὐτὲς θὰ ἐξακολουθοῦν, ἴσως θ' αὐξάνουν. Στὴν Ἑλλάδα πιὸ πολὺ ἀπ' ὅπου-δήποτε στὸν κόσμον ὁ γεννημένος ξένος, πάντα ξένος μένει. "Ἄσε πού γενικὰ ἡ ψυχὸσύνθεσι τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀλλάζει, ἐδῶ ὁ ἀλλοδαπὸς ἀντιμετωπίζει καθημερινὰ τὴν καχύποπτη ἐρώτησι: 'Τί γυρεύεις ἐδῶ;' ἂν ὄχι κι ἐκεῖνο τὸ βαθιὰ περιφρονητικὸ 'Αὐτὸς κάνει τὸν "Ἑλληνα' ἢ 'Ἐσὺ εἶσαι μέτοικος καὶ μὴν τὸ ξεχάσεις'.

'Ἀλλὰ ὁ τόπος σου μὲ δέχτηκε, φτάνει...».

Παρακάτω περιγράφει τή μέρα πού θά πήγαινε
στο Ὑπουργεῖο γιά τήν ὀρκωμοσία. Ἀφοῦ ξύπνη-
σε χαράματα,

«Φόρεσα», λέει, «(ἀσυνήθιστα γιά μένα) γραβά-
τα καί γυάλισα παπούτσια. Ἄλλαξα ροῦχα, σεν-
τόνια, μαξιλαροθήκη — νά ἔναι σήμερα καθαρά
τὰ πάντα. Ἐκανα μπουγάδα, καμιὰ φορά μᾶς
σώζουν ἀσχολίες τέτοιες πεζές. Καί κάθε τόσο
διάβαζα στίχους ἀπ' τόν Ἀγαμέμνονα:

*...στάζει δ' ἄνθ' ὕπνου πρὸ καρδίας
μνησιπήμων πόνος· καί παρ' ἄ-
κοντας ἤλθε σωφρονεῖν·
δαιμόνων δέ που χάρις βίαιος
σέλημα σεμνὸν ἡμένων.*

Τέτοια γλώσσα σοῦ ἐξασφαλίζει τήν ψυχραι-
μία».

Εἶναι δύσκολο νά φανταστοῦμε, ἐμεῖς οἱ γηγε-
νεῖς πού μᾶς δόθηκε μιὰ ἰθαγένεια χωρίς τή θέλησή
μας, εἶναι δύσκολο νά φανταστοῦμε τί σημαίνει γιά
κάποιον νά ἐπιτύχει, νά κατορθώσει μιὰ ἐθνική ταυ-
τότητα, νά βρεῖ μιὰ πατρίδα, ἕναν δικό του τόπο.
Τὸν Κέβιν θά τὸν θυμόμαστε ἀκριβῶς γι' αὐτό. Ὅχι
ἐπειδὴ ἔγινε Ἕλληνας —γεγονὸς πού ἴσως τελικὰ

δὲν ἔχει καμιὰ ἰδιαίτερη σημασία, οὔτε γι' αὐτόν, οὔτε γιὰ τοὺς συμπατριῶτες του— ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀναζήτησε, βρῆκε καὶ δημιούργησε γιὰ τὸν ἑαυτό του μιὰ πατρίδα — πράγμα ἀλλότριο γιὰ μᾶς καὶ ἐν πολλοῖς ἀκατάληπτο.

Ἦταν ἀκόμη ἀριστερός, μ' ἓναν τρόπο αὐθόρμητο, ἐμπειρικό, συχνὰ ἀφελή — μολονότι ἡ ἀπόπειρά του στὴν Πτῆση τοῦ Ἰκαρου νὰ ἐρμηνεύσει τὸν ἐλληνικό Ἐμφύλιο στὰ πλαίσια μιᾶς μακροπρόθεσμης στρατηγικῆς τῶν τότε Συμμάχων, δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὶς ἀναλύσεις πού ἔκτοτε ἔχουν γίνει κοινοὶ τόποι:

«Αὐτὸ πού συνέβη σ' αὐτὴ τὴ χώρα», λέει, «πρὶν καὶ μετὰ τὴ γερμανικὴ ὑποχώρηση τοῦ Ὀκτωβρίου 1944 ἦταν ἓνα προοίμιο τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου καὶ τῶν συνακόλουθων τοπικῶν πολέμων... Γιὰ τοὺς Συμμάχους ὁ ἐμφύλιος στὴν Ἑλλάδα ἐξυπηρετοῦσε μιὰ μακρόχρονη προοπτικὴ πού ἔφτανε μέχρι τὸ τέλος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα... Κανεῖς τότε στὴν Ἑλλάδα δὲν μποροῦσε νὰ τὸ δεῖ... Τὸ ἔξεραν ἐλάχιστοι μόνο ξένοι πού χάραζαν τὴ στρατηγικὴ σὲ χῶρες πού συμμα-

χησαν συγκυριακά, και μία δρακά οραματιστῶν μιᾶς γενναίας και ταλαντούχου φυλῆς, πού προσπαθοῦσαν νά κρατηθοῦν ἀπὸ μιὰ κλωστή ἐλπίδας και νά μὴν πιστέφουν αὐτὸ πού ἔβλεπαν νά ῥχεται».

Ὁ Κέβιν Ἄντριους ἔγραψε δύο βιβλία γιὰ τὴν Ἀθήνα. Τὸ ἐνδιαφέρον του και ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν πόλη πῆγαζαν ἀπὸ (ἀλλὰ και τροφοδοτοῦσαν) μιὰ ἐντονη ἀντι-τουριστικὴ διάθεση και φιλοσοφία. Εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους πού διέγνωσαν ἔγκαιρα τοὺς κινδύνους πού συνεπαγόταν ἡ τουριστικὴ ἀνάπτυξη, ἡ πολυκατοικιοποίηση, ἡ ρύπανση, ἡ ἐξέλιξη. Φαντάζομαι πὼς εἶναι μοναδικὴ στὰ χρονικὰ τῶν τουριστικῶν ὁδηγῶν ἡ περίπτωση τοῦ βιβλίου του *Athens* στὴ σειρὰ *Cities of the World*. Πρόκειται γιὰ ἕναν Ὁδηγὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, γραμμένο μὲ πολλὴ γνώση, ἀγάπη, ἀλλὰ και κριτικὴ γιὰ τὴν Ἀθήνα και τοὺς κατοίκους της, ὅπου ὁ συγγραφεὺς μὲ πολὺ χιοῦμορ σχεδὸν ἀποτρέπει τὸν ἀναγνώστη (ἐκτὸς και ἂν ἔμμεσα τὸν κεντρίζει) νά ἐπισκεφθεῖ μιὰ μελλοθάνατη πόλη πού εἶχε ἤδη ἀρχίσει, τὴ δεκαετία τοῦ '60, νά δείχνει τὰ πρῶτα σημάδια τῶν δυσπλασιῶν πού γρήγορα θὰ κατέληγαν σὲ μιὰ διάσπαρτη κακοήθεια. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα:

«Υπάρχουν ακόμη θαυμάσια μέρη όπου μπορείς να φᾶς, να πιεῖς, να περπατήσεις, να ξεκουραστείς, να ἀγναντεύσεις, και να ξεχάσεις τις ἔγνοιες σου. Ἀλλά καλὰ θὰ κάνεις νὰ μὴν τὰ ἀποκαλύψεις οὔτε στὸν στενότερο φίλο σου· θὰ ἔχει κι αὐτὸς φίλους, λιγότερο στενοῦς... Ὅταν γυρίσεις ξανά μετὰ ἀπὸ ἕνα-δύο χρόνια, ἢ μπουλντόζα θὰ ἔχει τακτοποιήσει τὸ μονοπάτι πού ἤξερες, τὸ συρματόπλεγμα θὰ ἔχει περιφράξει ἕναν ἱερὸ χῶρο γιὰ τὸν ὁποῖο κανεὶς μέχρι τότε δὲν εἶχε ἀκούσει τίποτα, ὁ σπεκουλαδόρος θὰ ἔχει ἀναλάβει τὸ λιμανάκι πού ἀνακάλυψες ὅταν, ἐλλείψει αὐτοκινήτου, πῆγες μὲ τὰ πόδια. Νὰ θυμᾶσαι: μεγαλοεπιχειρηματίες και μικρομεγιστάνες σὲ παρακολουθοῦν μὲ κυάλια».

Ἡ εἰκόνα πού δίνει πολὺ ἀπέχει ἀπὸ ὅσα ἔβλεπε κάποτε στὴν Ἀθήνα τοῦ 1947 και σκιαγραφοῦσε τόσο ἀδρὰ στὸ καλύτερό του, και δυστυχῶς ἀμετάφραστο, βιβλίο του, τὴν *Πτήση τοῦ Ἴκαρου*:

«Κάπου-κάπου ἕνα σοβαρό, μεγάλο ταξὶ κατέβαινε ἀργὰ στὶς ἄδειες λεωφόρους. Βενζίνη γιὰ νὰ κινηθεῖ ὑπῆρχε, ὅπως ὑπῆρχε και γιὰ τὰ αὐτοκίνητα ὅλων τῶν διπλωματικῶν και στρατιωτικῶν ἀποστολῶν, ὅπως και γιὰ τὰ φορτηγὰ τοῦ

στρατοῦ ποὺ ἔβγαιναν στοὺς δρόμους τὰ κυριακάτικα πρωινά, γεμάτα βαρύτονους πατριῶτες στὸ χακί, γιὰ νὰ ξανατονώσουν τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ μὲ τὶς ἠχηρὲς ὑλακὲς τῶν ἐμβατηρίων, ποὺ θύμιζαν πὼς οἱ σύζυγοι, οἱ πατέρες, οἱ ἀδελφοί, οἱ γιοί, ὅλοι συνέχιζαν τὸν ἀγώνα, ὀδηγώντας ξανὰ τὴν Ἑλλάδα στὴν αἰώνια δόξα της. Κατὰ τὰ ἄλλα οἱ μικροὶ δρόμοι τῆς πρωτεύουσας ἦσαν σιωπηλοί. Σ' ἓναν κρυστάλλινο ἀέρα, φορτισμένο ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ τῶν λουλουδιῶν, ἡ χαμηλὴ, κοκκινωπὴ, ἡσυχη, ρημαγμένη μικρὴ θεὰ στὸ βάθος τῶν δρόμων ἔδειχνε πρὸς τοὺς μακρινοὺς ὀρίζοντες: ἔλαμπαν ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν πόλη σὰν ἀμέθυστος ἢ ρουμπίνι, ἀπ' τὸ ἀπόγευμα ὡς τὸ γρήγορο, καστανὸ δειλινό».

Εἶναι μία ἀπὸ τὶς χαρακτηριστικότερες σελίδες του. Ὁ Κέβιν Ἀντριους, ἀθεράπευτα ποιητικὸς, ἔτσι ἔβλεπε, ἔγραφε καὶ ἀποτύπωνε. Ἀπόγονος τῶν ρομαντικῶν περιηγητῶν τοῦ 19ου αἰώνα, τοῦ Σατωβριάνδου καὶ τοῦ Λαμαρτίνου, συνέχισε τὴν παράδοση τῆς ταξιδιωτικῆς λογοτεχνίας, καλλιεργώντας αὐτὸ τὸ νόθο ἀλλὰ ἀπαιτητικὸ λογοτεχνικὸ εἶδος μὲ πολλὴ γνώση, εὐαισθησία καὶ ἔμπνευση, ἀλλὰ καὶ μὲ διαφορετικὴ ὀπτική. Δὲν εἶναι τὰ ἀρχαῖα μνη-

μεῖα πού τόν ἐνδιαφέρουν, ἀλλά ἡ ζῶσα ἱστορία τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου.

Ὁ Σατωβριάνδος παραπονεῖται ἐπειδὴ ὁ Ἄβραμιώτης, ὁ Ἑλληνας γιατρός καὶ σχολαστικός ἀρχαιοδίφης πού τόν φιλοξένησε στὸ Ἄργος, δὲν τὸν ἄφηγε ἤσυχο οὔτε στιγμῆ. («Ἀκολούθησε», λέει, «τὰ ὄνειροπολήματά μου ἕνα πρὸς ἕνα, κι ὅταν ἐγὼ περιπλανιόμουν ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια μὲ τὴ σιὰ τοῦ Ἁγαμέμνονα, αὐτὸς ἤθελε νὰ μετράω πέτρες»).

Παρόμοια ὁ Κέβιν Ἄντριους παραπονεῖται γιὰ τὴν ἀνιαρὴ ἐπιστήμη τῆς ἀρχαιολογίας, τὴν ὁποία ὑποχρεώθηκε πρόσκαιρα νὰ διακονεῦσει:

«Οἱ μέρες ἦσαν ἠλιόλουστες, ἀλλὰ οἱ ὄρες πού περνούσαμε στὰ μαρμαρένια ἀλώνια ἦσαν ἀφιερωμένες στὴ μελέτη ἐπίπεδων τετράγωνων λίθων ἢ, ἐλλείψει τούτων, στὴν ἐξέταση τῶν ὑποστηλωμάτων τους, τὰ ὁποῖα ἦσαν σχεδὸν ἀλλὰ ὄχι ἐντελῶς ἐπίπεδα ἢ εὐθύγραμμα, ἀλλὰ ἐξίσου πολύτιμα, καθὼς μάθαινα, γιὰ τὴν ἐπιστήμη».

Ὡστόσο, αὐτὸ πού τόν ἐνδιαφέρει δὲν εἶναι, ὅπως τὸν Σατωβριάνδο, ἡ ποιητικὴ, μυθικὴ ἢ ἱστορικὴ ἀνάκληση τοῦ παρελθόντος:

«Κάποια μάρμαρα σκορπισμένα ὀλόγυρα στοὺς

λόφους πάνω απ' τὸ Λαύριο δὲν μπόρεσαν νὰ μὲ κάνουν νὰ φανταστῶ τὰ βογγητὰ τῶν δούλων στὰ μεταλλεῖα ἀργύρου ποὺ ἐξασφάλιζαν τοὺς στόλους τῆς ἀθηναϊκῆς αὐτοκρατορίας. Δυνατότερο ἦταν τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, ὅπως καὶ ἡ θεὰ ἀνάμεσά τους: μιὰ γαλάζια λωρίδα θάλασσας καὶ στὸ βάθος ἓνα φαιὸ νησὶ μὲ σταχτιά στρατιωτικὰ κτίρια — τὸ στρατόπεδο τῆς Μακρονήσου».

Θαλασσινὸς καὶ ὄρεσεῖβιος, στὶς παρυφές τοῦ ἀστικοῦ βίου, ὁ Κέβιν Ἄντριους ἔγραψε μερικὲς ἀπὸ τίς πιὸ ὄμορφες καὶ πιὸ δίκαιες σελίδες ποὺ ἔχουν γραφεῖ γι' αὐτὸ τὸν τόπο καὶ τοὺς ἀνθρώπους του. Ἀναμφισβήτητα πληροῖ τοὺς ὅρους ποὺ ἔθεσε ὁ Νόρμαν Ντάγκλας γιὰ τὸν συγγραφέα ἐνὸς καλοῦ ταξιδιωτικοῦ βιβλίου: πῶς ὁ συγγραφέας ὀφείλει ὄχι μόνον νὰ περιγράφει ἀλλὰ καὶ νὰ διαθέτει σκέψη, μιὰ φιλοσοφία ζωῆς καὶ τὸ θάρρος νὰ τὴ διακηρύξει, καὶ νὰ εἶναι ταυτόχρονα ἀφελῆς καὶ βαθύς, παιδὶ καὶ σοφός.

Τὸ ταξίδι, λέει ὁ Λαμαρτίνος, προβληματιζόμενος ὑπὸ τὴ σκιά τοῦ Παρθενῶνος ὡς γνήσιος ποιητής,

τὸ ταξίδι εἶναι μία μετάφραση. Σημαίνει νὰ μεταφράσεις στὸ μάτι, τὴ σκέψη, τὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη, τοὺς τόπους, τὰ χρώματα, τὶς ἐντυπώσεις καὶ τὰ συναισθήματα ποὺ ἡ φύση καὶ τὰ ἀνθρώπινα μνημεῖα (καὶ οἱ ἄνθρωποι, θὰ πρόσθετε ὁ Κέβιν) προσφέρουν στὸν ταξιδιώτη. Καὶ ὁ ταξιδιώτης πρέπει νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ βλέπει, νὰ αἰσθάνεται, καὶ νὰ ἐκφράζει. Καὶ πῶς νὰ ἐκφράσεις; "Ὀχι μὲ γραμμὲς καὶ χρώματα, ὅπως ὁ ζωγράφος — πράγμα, ἄλλωστε, πολὺ ἀπλό. "Ὀχι μὲ ἤχους, ὅπως ὁ μουσικός. Ἀλλὰ μὲ λέξεις, ποὺ δὲν περιέχουν οὔτε ἤχους, οὔτε γραμμὲς, οὔτε χρώματα.

Μὲ λέξεις, λοιπόν, πάσχισε ὁ Ἄντριους νὰ μεταφράσει τὶς ἐντυπώσεις του, τὶς ἐμπειρίες του, τὴν ἐλληνικὴ βιογραφία του. Ὁ ἐνθουσιασμὸς του γιὰ τὴν ἐλληνικὴ φύση καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν ἀνθρώπων της, τὸν παρέσυρε συχνὰ σὲ μιὰ 'λογοτεχνικότητα', σὲ μιὰ πληθώρα παρομοιώσεων, λέξεων καὶ σχημάτων, ἀλλὰ ποτὲ στὴν ἐκζήτηση. Στὴν προσπάθειά του νὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, ὡς ἄτομο καὶ ὡς συγγραφεύς, κάπου ἀνάμεσα στὴ μεταφορὰ καὶ τὴν κυριολεξία, ἔχασε καὶ κέρδισε τὴ ζωὴ του καὶ τὴ γραφὴ του.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΚΕΒΙΝ ΑΝΤΡΙΟΥΣ

Castles of the Morea (1953). Μελέτη για τὰ βυζαντινά, φράγκικα, τουρκικά και ένετικά κάστρα τῆς Πελοποννήσου.

The Flight of Ikaros (1959, 2η έκδοση 1984). Ταξιδιωτικό, περιγράφει τις έμπειρίες του στην Ελλάδα κατά τῆ διάρκεια τοῦ Έμφυλίου.

Athens (1967). Έοδηγός τῶν Ἀθηνῶν στή σειρά *Cities of the World*.

First Will and Testament (1974). Ποίηση.

Athens Alive (1979). Ἀνθολογία κειμένων για τὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὸν Ὀβίδιο καὶ τὸν Λιβάνιο τῆς Ἀντιοχείας μέχρι τὸν Έρνεστ Χέμινγουαιη καὶ τὸν Ὁκτάβ Μερλιέ.

Byzantine Blues (1980). Σατιρικοί στίχοι για τὴ μεταπολίτευση.

Greece in the Dark (1980). Συλλογή ἄρθρων ποὺ γράφτηκαν καὶ δημοσιεύτηκαν σὲ ἔφημερίδες καὶ περιοδικὰ κατά τὴ διάρκεια τῆς Δικτατορίας.

ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ
ΣΕ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ ΤΟΥ 1990
ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΣΑΜΟΥΑ ΣΑΤΙΝΕ 100 ΓΡ. «ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ»
ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ «ΣΤΙΓΜΗ»
(ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73, ΤΗΛ. 36.44.064)
ΜΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΥ

